

Srbija u međunarodnoj trgovini

Visoka poslovna škola strukovnih studija Novi Sad
Predmet: Međunarodna trgovina

- Učešće Srbije u svetskoj privredi je zanemarljivo
- 2008. godine ostvaren je bruto domaći proizvod od 41,4 milijarde USD (74. mesto od 220. nacionalnih privreda u svetu)
- Učešće Srbije u bruto društvenom dohotku sveta je 0,07%
- Društveni proizvod per capita 5.590 USD (95. mesto u svetu)

- Ukupan izvoz Srbije u 2008. godini iznosio je oko 14,9 milijardi USD, a ukupan uvoz oko 26,6 milijardi USD
- Izvozni koeficijent Srbije iznosi oko 36%
- Prema WTO Srbija je 52. na rang listi najznačajnijih svetskih uvoznika robe, sa učešćem od 0,12% u ukupnom svetskom uvozu robe (2009. oko 16 milijardi USD)
- Izvoz robe iz Srbije 2009. godine iznosio je 8,3 milijardi USD čime je ostvarila učešće od 0,07% i zauzela 60. mesto na listi najznačajnijih svetskih izvoznika

Spoljna trgovina Srbije 2000-2010. godina (u milionima USD)

	2000.	2002.	2004.	2006.	2008.	2009.	2010.
Izvoz robe	1.558	2.075	3.879	6.428	10.974	8.344	9.795
Uvoz robe	3.330	5.614	10.935	13.172	24.331	16.056	16.734
Saldo trgovine robom	-1.772	-3.539	-7.056	-6.744	-13.357	-7.712	-6.939
Izvoz usluga	421	749	1.475	2.321	4.033	3.489	3.153
Uvoz usluga	280	619	1.313	2.373	4.316	3.459	3.132
Saldo trgovine usluga	141	130	162	-52	-283	30	21
UKUPAN IZVOZ	1.979	2.824	5.354	8.749	15.007	11.833	12.948
UKUPAN UVOZ	3.610	6.233	12.248	15.545	28.647	19.515	19.866
TRGOVINSKI SALDO	-1.631	-3.409	-6.894	-6.796	-13.640	-7.682	-6.918

- Češka je u 2008. godini ostvarila bruto društveni proizvod od 173,6 milijardi USD (44. mesto na svetskoj rang listi)
- Per capita društveni proizvod iznosio je 16.650 USD (55. mesto u svetu)
- Spoljnotrgovinska razmena iznosila je 324,6 milijardi USD (167,9 milijardi USD izvoz i 156,7 milijardi uvoz)
- Suficit oko 11,2 milijardi USD

- **Proizvodna struktura spoljne trgovine Srbije za 2010. godinu (izvoz):**
 - 1. Poluproizvodi (44%)**
 - 2. Netrajni proizvodi široke potrošnje (25,6%)**
 - 3. Kapitalna dobra (13,9%)**

- **Većina industrijskih proizvoda nastala je kao rezultat rada prerađivačke industrije (89,5%) od toga najviše su činili metali gvožđe i čelik (17,5%), hrana (15,0%), hemijski proizvodi (8,9%) i proizvodi od gume i plastike (6,0%)**

- **Proizvodna struktura spoljne trgovine Srbije za 2010. godinu (uvoz):**

- 1. Poluproizvodi (31,4%)**
- 2. Netrajni potrošna dobra (12,6%)**
- 3. Kapitalna dobra (15,8%)**
- 4. Energenti (17,9%)**

- Ovi proizvodi su rezultat rada prerađivačke industrije (65,1% uvoza), rudarstva (14,1%) i poljoprivrede (2,4%)
- Pojedinačno najznačajniji su nafta i gas (12,2%) i hemijski proizvodi (12,1%)
- Industrijske mašine u uvozu Srbije učestvuju sa 6,4%, dok ostale mašine (motorna vozila) čine 3,5% uvoza Srbije

- U pogledu geografske strukture spoljne trgovine **Srbija najviše trguje sa razvijenim zemljama (preko 50%)**, značajno trguje sa zemljama u tranziciji, a malo sa zemljama u razvoju
- EU je najznačajniji spoljnotrgovinski partner (Italija i Nemačka)
- Zemlje Jugoistočne Evrope (CEFTA 2006) – Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, carinska teritorija Kosova (UMNIK)
- Ruska Federacija (najznačajnija po uvozu posle EU)

- U 2009. godini Srbija je ostvarila priliv SDI od skoro 2 milijarde USD (2007. godine 3,46 milijardi USD)
- Najznačajniji privredni investitori u Srbiji od 2000. do 2008. godine bili su: **Austrija, Grčka, Norveška, Nemačka, Holandija, Italija i Slovenija**
- Važan finansijski tok, koji u mnogome omogućava finansiranje spoljnotrgovinskog deficita su **radničke doznake**
- U 2009. godini doznake su iznosile 5,6 milijardi USD i činile su 13,6% društvenog proizvoda Srbije u toj godini

- Tendencije spoljnotrgovinske razmene Srbije sa svetom su:
 - ✓ Niska vrednost spoljnotrgovinske razmene koja bi trebalo biti veća, a posebno zabrinjava mala vrednost izvoza;
 - ✓ Niska pokrivenost uvoza izvozom (51,9% u 2009. godini), odnosno visok deficit trgovinskog bilansa Srbije koji je stalan i rastući, uključujući i novu tendenciju deficita u trgovini uslugama;
 - ✓ Niska diversifikovanost spoljne trgovine Srbije u pogledu broja proizvoda koji se izvoze i uvoze;
 - ✓ Veliki udeo primarnih proizvoda, generalno proizvoda niske faze prerade, u izvozu Srbije;
 - ✓ Nizak udeo tehnološki intenzivnih proizvoda, kako u izvozu tako i u uvozu Srbije
 - ✓ Visok udeo robe široke potrošnje u uvozu

Spoljnotrgovinska politika Srbije

- Pravna osnova spoljnotrgovinske politike Srbije definisana je **Zakonom o spoljnotrgovinskom poslovanju (2009)**, **Zakonom o deviznom poslovanju (2006)** i **Carinskim zakonom (2010)**
- **Carinski režim Srbije** definisan je **Zakonom o carinskoj tarifi (2005)**
- Prosečna carinska stopa u Srbiji danas iznosi 8,1% za sve proizvode u carinskoj tarifi (ranije 9,4%)
- Prosečna carinska stopa za poljoprivredne proizvode povećana je sa 15,9% na 16,95%
- Najniža carinska stopa predviđena je za oko 30% pozicija (proizvoda) u carinskoj tarifi, a maksimalna carinska stopa od 30% primenjuje se na uvoz proizvoda prehrambene industrije (uključujući i duvan), poljoprivredne proizvode i tekstilne proizvode
- Za industrijske proizvode prosečne carinske stope u carinskoj tarifi Srbije su 6,3% odnosno 5,7% ponderisana prosečna carinska stopa

Prosečne carinske stope i odstupanja, u procentima

	Svi proizvodi		Primarni proizvodi		Ind. proizvodi	
	Prosta srednja carina	Ponderisana srednja carina	Prosta srednja carina	Ponderisanj a srednja carina	Prosta srednja carina	Ponderisanj a srednja carina
EU	1,6	1,7	2,3	0,4	1,5	1,2
SAD	3,0	1,5	2,5	1,0	3,1	1,9
Japan	2,6	1,3	4,9	1,2	2,3	1,6
Kina	8,6	3,9	8,8	2,4	8,7	5,8
Indija	9,7	6,1	19,5	7,3	8,4	5,9
Brazil	13,1	6,7	7,9	1,1	13,7	9,3
Rusija	8,2	5,8	7,7	4,8	8,2	5,9
Ukrajina	4,9	3,7	4,8	0,8	5,0	5,6
Srbija	8,1	6,0	10,9	4,5	7,3	6,8
Hrvatska	2,5	1,1	4,4	1,9	2,3	0,9
BIH	6,6	4,7	3,2	1,9	7,0	6,2
Makedonija	4,9	3,3	7,9	4,8	4,7	2,6
Albanija	6,2	6,5	7,0	6,7	6,1	6,3

- Zakonom o zonama (2006) propisani su restriktivni uslovi za funkcionisanje slobodnih zona (Piroć, Subotica, Zrenjanin, Novi Sad, Kragujevac, Šabac, u pripremi su u Nišu, Smederevu i Užicu)
- Ranije su se dosta primenjivale **tradicionalne necarinske barijere** (kvote i prelevmani za mleko)
- Zakonom o spoljnotrgovinskom poslovanju predviđena je mogućnost uvođenja antidampinških mera, kompenzatornih mera, zaštitinih i sličnih mera
- U Srbiji postoji Zakon o javnim nabavkama koji propisuje maržu tolerancije u iznosu od 20% po kojoj se favorizuju domaća preduzeća u procedurama javnih nabavki

- Značaj **tehničkih prepreka trgovini** će se vremenom smanjivati kako tehnički propisi i standardi budu usklađivani sa pravilima WTO i pravilima međunarodnih organizacija iz oblasti standardizacije
- Veliki problem u spoljnoj trgovini Srbije su **administrativne barijere** zbog neefikasnosti funkcionisanja naših državnih organa i carinske službe

- **Instrumenti promocije spoljne trgovine Srbije** koje država koristi koordinirani su od strane nadležnih državnih agencija
- U oblasti marketinških instrumenata promocije nadležna je **Agencija za strana ulaganja i promociju izvoza** (Serbia Investment and Export Promotion Agency – **SIEPA**)
- Glavni cilj ove agencije je privlačenje stranih investicija u Srbiju i promocija našeg izvoza

- U oblasti finansijskih instrumenata promocije spoljne trgovine u 2005. godini osnovana je **Agencija za osiguranje i finansiranje izvoza Republike Srbije (AOFI)** koja se bavi finansiranjem i osiguranjem izvoznih kredita
- Sa EU, kao najznačajnijim spoljnotrgovinskim partnerom, Srbija je u aprilu 2008. godine zaključila **Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju** čiji je sastavni i najvažniji deo **Trgovinski sporazum** između EU i Srbije
- Srbiji je odobren bescarinski pristup na tržište EU, osim za tri izuzetka – teleće meso, pastrmka i vino
- Srbija za uzvrat treba da liberalizuje pristup svom tržištu u roku od 6 godina od potpisivanja sporazuma

Plan postepene liberalizacije predviđen trgovinskim sporazumom sa EU

	Osetljivi proizvodi		Više osetljivi proizvodi		Najviše osetljivi proizvodi	
	Stopa liberalizacije	Prosečna carinska stopa	Stopa liberalizacije	Prosečna carinska stopa	Stopa liberalizacije	Prosečna carinska stopa
01/01/2008	100%	5,02%	100%	9,18%	100%	15,66%
30/01/2009	70%	3,51%	80%	7,35%	85%	13,34%
01/01/2010	40%	2,01%	60%	5,51%	70%	10,99%
01/01/2011	0%	0%	40%	3,61%	55%	8,63%
01/01/2012	0%	0%	20%	1,84%	40%	6,28%
01/01/2013	0%	0%	0%	0%	20%	3,14%
01/01/2014	0%	0%	0%	0%	0%	0%

- Sa zemljama **Zapadnog Balkana**, drugom grupom najznačajnijih partnera naše zemlje, Srbija je regulisala odnose zaključivanjem **Jedinstvenog Sporazuma o slobodnoj trgovini u Jugoistočnoj Evropi (CEFTA 2006)** kojim se liberalizuje međusobna robna trgovina zemalja potpisnica
- Ovaj sporazum predviđa liberalizaciju intraregionalne trgovine za **preko 90% proizvoda u razmeni**, a u planu je da se ove preferencije prošire i na usluge i investicije

- Trgovinski odnosi sa **Rusijom su regulisani sporazumom zaključenim 2000. godine** kojim se predviđa značajna liberalizacija međusobne trgovine
- Za proizvode iz Srbije (sa srpskim sadržajem preko 50%), primenjuje se carina od 1% prilikom izvoza na tržište Rusije
- Negativna lista: šećer i konditorski proizvodi, piletina, neka alkoholna pića, kozmetički proizvodi, pamuk, tepisi, nameštaj i motorna vozila
- Predviđa se i širenje ovog sporazuma i na Carinsku uniju Rusije, Belorusije i Kazahstana

- Sa SAD-om koji postaje sve značajniji partner Srbije u spoljnoj trgovini su normalizovani trgovinski odnosi 2003. godine
- Već 2005. godine naša zemlja je vraćena na Listu opšteg sistema preferencijala SAD što znači da je našoj zemlji odobren povoljniji tretman u trgovini (GSP tretman)
- Sa **Evropskim udruženjem slobodne trgovine (EFTA)** potpisan je Sporazum o slobodnoj trgovini 2009. godine
- Primenjuje se na Švajcarsku i Lihtenštajn

- Srbija je zaključila i sporazume o slobodnoj trgovini sa Belorusijom (2009), Turskom (2009)
- Srbija, a i SR Jugoslavija pre nje, dugo nije imala regulisane trgovinske odnose sa najznačajnijim spoljnotrgovinskim partnerima
- **Saradnja Srbije sa međunarodnim ekonomskim organizacijama** nije u potpunosti razvijena
- Srbija je članica UN i njenih specijalizovanih agencija u oblasti međunarodnih finansija, MMF-a i Svetske banke, ali i UNCTAD-a, i dr.
- Srbija je članica Svetske carinske organizacije, Svetske organizacije za intelektualnu svojinu, Svetske turističke organizacije, Evropske banke za obnovu i razvoj i dr.

Regulisanje odnosa Srbije sa spoljnotrgovinskim partnerima

Partner	Regulativa
Evropska unija	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (Trgovinski sporazum) – Zona slobodne trgovine Sporazum o tekstilu
Zemlje Zapadnog Balkana	Sporazum CEFTA 2006 – Zona slobodne trgovine za robu
Rusija	Sporazum o slobodnoj trgovini (2000)
SAD	Normalni trgovinski odnosi – MFN tretman (2003) Opšta šema preferencijala – GSP tretman (2005)
EFTA	Sporazum o slobodnoj trgovini (2009) GSP tretman od Švajcarske i Norveške